

สิ่งที่เห็น

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “การภาวนา”

กราบนมัสการหลวงพ่อ

ขออนุญาตสอบถามเรื่องการภาวนา เวลาที่เราพุทโธจน จิตสงบลงมา สิ่งที่เห็นคือภาพ ความคิด ความรู้สึกมันเกิดขึ้น แบบเป็นอิสระ เวลามันเปลี่ยนสภาพไปมาให้เราดู มันขึ้นกับความสงบของเรา เวลาจับได้ทัน มันเบา สบาย แต่เมื่อไหร่ที่ความสงบมันคลายตัวออกมา การเชื่อมต่อนั้นเริ่มไม่เป็นอิสระ มันจะมีตัวเลี่ยมทำงานสอดแทรกมาพร้อมกับความรู้สึกนึกคิด ถ้าจับทันมันจะหายวับไป ไม่พาเราคิดไปต่อ ซึ่งนานๆ ทีถึงจะ จับได้ เพราะมันเร็วมาก

ไม่เหมือนตอนเราทำสมาธิ แต่ถ้าจับได้ทันมันจะเตรียมตัว รับผลจากตัวเลี่ยมได้เลย เพราะมันจะเลี่ยมเราทุกวิธี เลี่ยมซ้ำๆ ต่อให้เราเคยใช้เหตุผลกับมันได้แล้วครั้งหนึ่ง พอมันเลี่ยมมารอบ ใหม่ๆ เหตุผลที่เคยใช้เหมือนไม่มีความหมาย เพราะมันจะเลี่ยม เราอีก โดยเปลี่ยนรูปแบบหน้าตาไปเรื่อยๆ จนกว่าเราจะกระทำตามที่มันต้องการสำเร็จทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ อึดอัด ไม่โปร่งสบายเหมือนตอนที่เรามีสมาธิ แล้วเห็นใน สิ่งเดียวกัน

คำถาม ทั้งที่เราทำความเพียรเท่าๆ เดิม แต่เหมือนเราจับทุกข์ของตัวเองไม่ค่อยได้ จับอาการตอนที่มันเลี่ยมได้น้อยลง ทั้งที่เราเคยจับได้ รู้สึกมันจับยากขึ้นจนจับไม่ได้เลย เลยไม่มีเรื่องให้พิจารณาเหมือนในช่วงแรกๆ จนทำให้ความเพียรลดลงเรื่อยๆ เพราะไม่รู้จะทำงานอะไร ตอนนี้รู้สึกการภาวนาไม่ก้าวหน้า ขออุบายด้วยค่ะ

ตอบ : อันนี้คำถามเนาะ คำถามว่าการภาวนา การภาวนา เห็นไหม ถ้าการภาวนาเขาทำของเขาไปเรื่อยๆ ทำของเขาไปเรื่อยๆ ถ้าทำของเขาไปเรื่อยๆ จิตมันสงบขึ้นแล้ว ถ้าจิตมันสงบขึ้น จิตมันดีขึ้น จิตมันพัฒนาขึ้น เราทำแล้วเราก็ได้ผล

ถ้าจิตมันไม่พัฒนาขึ้น จิตมันไม่ดีขึ้น ทำแล้วเบื่อหน่าย คนที่ภาวนา ภาวนา ส่วนใหญ่ที่มาถามปัญหา ส่วนใหญ่บอกว่า เคยเป็น เคยเป็นเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว เมื่อ ๕ ปีที่แล้วไง พอทำไปสักพักหนึ่งแล้วเขาก็เบื่อหน่าย พอเบื่อหน่ายก็ทิ้งไป พอทิ้งไป เสร็จแล้วก็กลับมาภาวนาไป ทิ้งไป แล้วกลับมาภาวนาใหม่ ก็เป็นอยู่อย่างนี้ จะก้าวหน้าก็ไม่ก้าวหน้า แต่เวลาจะทิ้งเลยนะ มันก็เสียดาย มันก็อาลัยอาวรณ อันนี้พูดถึงว่า เวลาเราทำแล้วมันไม่ได้ผล

แต่ถ้าทำมันได้ผลนะ มันทำต่อเนื่อง ทำต่อเนื่องไป มันก็ทำต่อเนื่องไปได้ นี่ทำต่อเนื่องไปได้ เวลาคนภาวนาไปมันอยู่ที่ วุฒิภาวะ คำว่า “วุฒิภาวะ” หรือว่าจิตนิสัยของคนที่มีมันสูงมันต่ำ ถ้ามันสูงขึ้นมาะ เขาจะภาวนาของเขาไปเรื่อยๆ ภาวนาของเขาไปเรื่อยๆ แต่คนภาวนาไปเรื่อยๆ ส่วนใหญ่แล้วมันจะมีกิเลสคอยยุคอยแหย่ กิเลสคอยยุคอยแหย่ขอให้เลิก ขอให้เบาคอยแบบว่าจะแย่งชิงเวลาไป แต่ถ้าคนมีเวลานะ ทำต่อเนื่องไป ทำต่อเนื่องไป คุณภาพชีวิตจะดีขึ้นเรื่อยๆ

คำว่า “คุณภาพชีวิตของเราจะดีขึ้นเรื่อยๆ” เพราะเรา มีสติมีปัญญา ถ้ามีสติมีปัญญานะ หน้าที่การงานก็เป็นเรื่องหน้าที่การงานนะ มันจะหาเวลามาภาวนา แล้วถ้าภาวนาก็ภาวนาของเราเองที่ไหนก็ได้ มันไม่ทิ้ง มันทำของมันต่อเนื่องไป แล้วชีวิตนี้มันจะมีสติมีปัญญาเป็นเครื่องดำเนิน เป็นตัวชี้นำ เป็นเข็มทิศ

ถ้าคนมีสติปัญญาจะทำอะไร คนเราโดยธรรมชาติมันต้องอุปสรรคแน่นอน คำว่า “อุปสรรค” เวลาหน้าที่การงานของคน มันสูงๆ ต่ำๆ มันเปลี่ยนงานตลอดไป มันมีของมันอยู่ตลอด แล้วถ้ามันมีสติมีปัญญามันก็จะผ่านพ้นเรื่องวิกฤตินี้ไป แต่ถ้า มันไม่มีสติปัญญานี้ไฟทั้งนั้น มันเผาเราทั้งนั้น ถ้ามันจะเผาเรานะ นี่พูดถึงว่า ผลของการภาวนา เขาถามถึงผลของการภาวนานะ ถ้ามันภาวนา ถ้ามันพุทโธไปเรื่อยๆ เขว่ามันสงบ มันเบา มันสบาย มันเบา มันสบายตลอด

แต่ถ้าไม่ภาวนาสิ เขาบอกว่า “มันมีตัวเสียม ตัวเสียม” ใช้อัตว์เสียม ตัวเสียม พอตัวเสียม เขาถามว่าเวลาใช้อัตว์เสียม คือว่าใช้อายุแหย่ของกิเลส พอมันยุแหย่แล้วถ้าเรามีสติมีปัญญาเท่าทันมัน มันก็หยุดได้ ถ้าเวลาสติเราไม่เท่าทันมัน เห็นไหม มันก็ลากเราไปคิดจนสาแก่ใจ แล้วมันค่อยจะสงบลงได้ ใช้อกรณียาญนี้เราคิดว่า “แล้วมันเป็นเพราะอะไร มันเป็นเพราะอะไร”

เพราะการภาวนาของเรา เห็นไหม การภาวนาของเราส่วนใหญ่แล้วความรู้สึกนึกคิดมันเป็นนามธรรม นามธรรม มันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมไง แต่ถ้าวันไหนมีสติสมบูรณ์ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เห็นไหม ถ้าเรารักษาจิตเราดี ใจตัวเสื่อมเกิดไม่ได้ แต่ถ้าใจตัวเสื่อมที่มันเกิดมา เกิดมา เกิดเพราะขาดสติของเรา แล้วเกิดเพราะความคิดมันจำเจ พอความคิดจำเจ ใจตัวเสื่อมมันค่อยเสื่อมตลอดเวลา ถ้าค่อยเสื่อมตลอดเวลา มันเป็นเพราะอะไร เป็นเพราะอะไร

มันเป็นเพราะว่ากิเลสมันมีอยู่กับเรา กิเลสมันมีอยู่กับเราโดยพื้นฐานเลย **อวิชชาปจฺจยา สงฺขาร** เพราะอวิชชาเป็น พื้นฐาน ภาวสวะ ภพนั้นนะ ใจตัวภพนั้นนะมันมีอวิชชา นั้นนะพอมัน จิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้ นั้นนะคืออวิชชา แล้วจิตคือ อวิชชา เห็นไหม เวลาความคิดอนุสัยมันนอนเนื่องมา เวลาเรา จะคิด เราจะรู้สึกนึกคิด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเฝ้ามารไป “**มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้า เจ้าจะเกิดบนหัวใจเราอีกไม่ได้เลย**” มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา ใจจิตใจเรามี ภพเรามี ความรู้สึกเรามี ใจตัวเสื่อมมันมีของมันอยู่แล้ว ถ้าตัวเสื่อมมันมีอยู่แล้ว สิ่งที่ตัวเสื่อมถ้ามันมีสติ มีปัญญามันเท่าทัน ใจตัวเสื่อมมันแสดงตัวไม่ได้ ใจตัวเสื่อม แสดงตัวไม่ได้

เวลาตัวเสื่อมแสดงตัวไม่ได้โดยการภาวนานะ ถ้าภาวนาต่อเนื่องไป **ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา** ถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้าจิตสงบแล้วถ้ามันเจริญก้าวหน้าไป มันจะไปเห็นสติปัญญานะ ๔ ตามความเป็นจริง คือเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นั้นนะมันจับพิจารณาได้

เวลาพิจารณาๆ ปัญญาในพระพุทธศาสนา คือปัญญาในการวิปัสสนา ภาวนามยปัญญา วิปัสสนาคือปัญญาการ รู้แจ้ง การรู้แจ้งใจตัวเสื่อม การรู้แจ้งในจิตของตน การรู้แจ้งว่าใจตัวเสื่อมมันตั้งอยู่อย่างไร แล้วมันจะเกิดขึ้นอย่างไร แล้วมันจะเสื่อมอย่างไร เวลาตัวเสื่อม เราจับตัวเสื่อมได้ ถ้าจับตัวเสื่อมได้ เราพิจารณาตัวเสื่อมมันเกิดมาจากไหน มันจะย้อนกลับเข้าไปสู่ใจทั้งนั้น ถ้ามันจะย้อนกลับไปสู่ภาวสวะ เข้าไปภพ เข้าไปที่ใจ มันทำลายกันที่นั่น ถ้ามันถอดถอนที่นั่นมันก็ จบ ถ้ามันจบไปแล้วนะตัวเสื่อมไม่มี ไม่มีเป็นชั้นเป็นตอนนะ แต่ถ้ามันยังไม่ได้ทำลายตัวเสื่อมมันมี

เราจะบอกว่า สิ่งนี้เป็นนามธรรมมันเกิดดับ ถ้ามันเกิดดับ เวลามันเกิดขึ้นมามันมีของ มันอยู่แล้วในจิตได้สำนึกของเรา แต่มันไม่ออกมาด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ด้วยมารยาทของเรา เราควบคุมดูแลหัวใจของเรา ถ้าควบคุมดูแลหัวใจของเรา ถ้าทำ ความสงบของใจ เวลาเขาบอกว่า “ถ้าเขากำหนดพุทโธๆ ถ้าจิต มันสงบลง มันเบา มันสบาย” มันเบา มันสบายนี่เครื่องอยู่ นี่ธรรมโอสธ ศีล สมาธิ ปัญญา สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม มันเป็นธรรมๆ เป็นธรรม ธรรมมันเกิดขึ้นมาจากไหน ธรรมมันเกิดขึ้นมาจากเราปฏิบัติไ้

เราฝึกหัด เราชวนชวาย เราทำจนเราเป็นไ้ เวลาเรา เป็นขึ้นมาแล้ว เดี่ยวมันเจริญแล้ว เสื่อม การเจริญแล้วเสื่อม เราต้องปฏิบัติ ปฏิบัติต่อเนื่อง เราพยายามฝึกหัดต่อเนื่อง รักษา จิต ต่อเนื่อง ถ้ารักษาคจิตต่อเนื่องมันต่อเนื่องไป เราก็จะเบาสบาย แต่เขาบอกว่า “แต่เวลาที่จิตมัน ไม่สงบ เวลาจิตไม่สงบ ความเชื่อมต่อไ้การเบาสบายมันก็ขาดไป มันขาดไป” พอมันขาดไป ไ้ตัวเสื่อมมันก็มา ไ้ตัวเสื่อมสิ่งต่างๆ ก็มา ไ้ความคิดก็ผิด ขึ้นมาทั้งนั้นนะ

ถ้าความคิดผิดขึ้นมา เห็นไหม เราเห็นถึงโทษของมันไ้ โทษของมันคือโทษจากภายใน โทษจากหัวใจของเรา โทษจากจิตได้สำนึก แต่ถ้ามันมีสติปัญญา มันจะเท่าทัน เท่าทันไปเรื่อย เพราะ เพราะคนเราเกิดมา เห็นไหม เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดใน อบายภูมิ เกิดกำเริด ๔ ถ้ากำเริด ๔ เกิดในภพชาติใด มีความเห็นใด ความคิดสิ่งใด มันก็มี ความคิดอย่างนั้น แต่ถ้ามีสติปัญญาเท่าทันมันๆ ต้องเท่าทันก่อน ตามรู้ตามเห็น คำว่า “ตามรู้ ตามเห็นนะ” เวลาเรามีผลกระทบ เรามี ความคิดอะไร ที่มันพาเราทำจนทั้งกาย วาจาจบแล้ว แล้วเรา คิดได้ เห็นไหม ตามรู้ตามเห็น

ถ้าตามรู้ตามเห็นมันไป คนที่ไม่มีธรรมในใจนะ เวลาทำทั้งกาย วาจา ใจ จบแล้ว มันยัง ไม่รู้จักผิดจักถูก ยังสะใจ ยังพอใจ แต่ถ้าคนมีสติปัญญาเราทำไปอย่างนี้ นี่ๆ กรรมจำแนกสัตว์ ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมคือการกระทำ แล้วเราทำลงไป มโนกรรม เราทำไป เราทำผิดหรือทำถูก ถ้าเราทำผิดเราก็เสียใจ ถ้าเรา ทำถูกต้อง อืม! เราควรจะทำให้มากขึ้น ทำให้ดีงามขึ้นมา

นี่ไ้ ตามรู้ตามเห็น รู้เท่ารู้ทัน รู้เท่ารู้ทัน เวลาไ้ตัวเสื่อมมันจะเกิดรู้เท่ารู้ทัน ถ้าเราฝึกหัด ของเราไปเรื่อยๆ เราจะ รู้เท่ารู้ทัน มันจะเสื่อมเมื่อไหร่ มันจะเกิดเมื่อไหร่ เรารู้เท่ารู้ทัน รู้แจ้งแทง

ตลอด รู้แจ้งแทงตลอดเลย มันจะเกิดอย่างไร ในเมื่อ เรากวาดบ้านเราสะอาดหมดแล้ว มันจะเกิดได้อย่างไร มัน เกิดอีกไม่ได้ ถ้าเกิดอีกไม่ได้ เห็นไหม นี่พูดถึงตัวเสียม

เราจะบอกว่าสิ่งนี้เป็นนามธรรม ถ้าสิ่งที่เป็นนามธรรม เห็นไหม ความรู้สึกนึกคิดของเรา เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมันเกิดดับ เกิดดับ ถ้าสติปัญญาเราอ่อนแอเราควบคุมไม่ได้ หรือมันเกิดตามอำนาจของมัน แล้วเกิดตามอำนาจของมัน ทางวิทยาศาสตร์ ถ้าใครย่ำคิดย่ำทำมันจะเป็นจริง มันจะ เป็นนิสสัย ความคิดย่ำคิดย่ำทำ ย่ำคิดย่ำทำจนเป็นจริงนิสสัย ถ้าเรามีสติปัญญาเท่าทัน เราพยายามทำให้เราเท่าทันมัน เราไม่ย่ำ คิดย่ำทำมันก็ไม่เป็นจริง ไม่เป็นนิสสัย ไม่ตอกย่ำไ้

ความไม่ตอกย่ำความรู้สึกนึกคิดอันนั้น แล้วสิ่งที่เราเป็นนามธรรม เวลาย่ำคิดย่ำทำจนเป็นจริงเป็นนิสสัย เป็นจริงเป็นนิสสัยไปเลย แล้วถ้ามันเป็นจริงนิสสัยมันก็อยู่ที่จริงนิสสัยของคน มันจะออกมาช่องไหนละ มันออกมาตามความชอบของตน ถ้ามันไม่ชอบมันก็เป็นความทุกข์ ถ้ามันชอบมันก็เป็นความสุข สุขกับทุกข์ สุขเวทนา ทุกขเวทนา แล้วเวทนาจริงหรือเท็จ เวลา มีสติปัญญาของมันเข้าไปอีกไ้

นี่พูดถึงผลการภาวนานะ ภาวนาไปแล้ว สิ่งที่มีมันเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของจิต มันเป็นของมันอยู่อย่างนี้ ถ้ามันเป็นของมันอยู่อย่างนี้ เพียงแต่คนเราจะรู้จักค้นคว้าหาความจริงของตนเจอหรือไม่ ถ้าคนรู้จัก เห็นไหม คนพยายามฝึกหัดค้นคว้าหาใจของตน ถ้าค้นคว้าหาใจของตนคือทำความเข้าใจของใจเข้ามาได้ ถ้าใจสงบแล้วนี่สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน มันจะเกิดสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง

ถ้าเกิดสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง มันจะเกิดมันจะ คำว่า “จะ” ถ้ามันจะ สำคัญมาก สำคัญมาก เวลาจิตสงบแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา คนที่ยกขึ้นวิปัสสนาไม่ได้มันก็เป็นจินตนาการ สร้างภาพ คิดขึ้นเอง พอคิดขึ้นเอง กรณีการคิดขึ้นเองมันก็เป็นวิธีการอันหนึ่งนะ สมมติว่าอย่างเราทำจิตสงบแล้ว แล้วค้นคว้าหาไม่ได้ เราสร้างไม่ได้ เราก็ต้องคิดขึ้นมา การคิดขึ้นมา เห็นไหม การคิดขึ้นมาก่อน ถ้าคิดขึ้นมาก่อน พอคิดเป็นแนวทางเป็นร่องเป็นรอย แล้วเดี่ยวพอมันจับต้องได้ เดี่ยวมันค้นคว้าไป อันนั้นมันถึงจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมามันเป็น ข้อเท็จจริง

ถ้าเป็นข้อเท็จจริง ถ้าพิจารณาอย่างนั้นไป มันถึง จะเป็นวิปัสสนากรรมฐาน สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้าฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้ามันจับต้องได้ สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา คนที่มีอำนาจวาสนา หรือไม่มีอำนาจวาสนา ตรงนี้ มันยกขึ้นไม่ได้ พอยกขึ้นไม่ได้มันก็เป็นสัญญาอารมณ์ คำว่า “สัญญาอารมณ์” คือของมันมีอยู่แล้ว ใจคือการจำ มันไม่เป็นความจริง

แต่ถ้าเป็นความจริงมันไม่ใช่สัญญาอารมณ์ มันไม่มีการทับซ้อน มันเป็นความจริงๆ ถ้าความจริงมันถึงตัวมันเลย แต่ถ้ามันเป็นสัญญาอารมณ์มันทับซ้อน เพราะความจริงมันอีกอย่างหนึ่ง ความจำอีกอย่างหนึ่ง แล้วเอาความจำมาล่อ แล้วเราก็ออยู่กับความจำนั้น พออยู่กับความจำนั้นก็พิจารณากันอยู่อย่างนั้น มันไม่จริงสักที ไม่จริงสักทีเพราะอะไร เพราะมันเป็นความจำ

เวลากรรมฐาน เวลากรรมฐานครูบาอาจารย์ที่ท่านตรวจสอบกัน เห็นไหม ถ้ามันเป็นสัญญาๆ เวลาหลวงตาท่านเทศน์ ท่านจะเน้นย้ำตรงนี้เลย ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าสัญญาคือภาพลวง สัญญาคือความจำมันไม่ใช่ความจริง ถ้าไม่ใช่ความจริง ไม่ใช่ความจริงมันก็ไม่เข้าถึงกิเลส มันเป็นการฆ่ากิเลสไปไม่ได้ ถ้าเป็นการฆ่ากิเลสไปไม่ได้แล้วมันมีผลอย่างไรละ ก็ตัวเสื่อมใจ ตัวเสื่อมมันอยู่นั่นแหละ ใจตัวเสื่อมคือกิเลส

ถ้ามันเข้าสู่สัจจะความจริงมันเข้าสู่ตัวเสื่อม แล้วเวลาพิจารณาไปแล้ว ใจตัวเสื่อมมันจะถอย มันจะหลบหลีก เวลาการฆ่ากิเลส การฆ่ากิเลสนะ ไม่ใช่ที่เรารู้ทันแล้วมันจะจบนะ ไม่ใช่ไม่ใช่หรอก มันหลบมันหลีก มันหลบมันซ่อน

นี่ไง เวลาหลวงตาท่านเทศน์ว่าการนะ ท่านบอก **แก่นของกิเลส แก่นของกิเลส** กิเลสมันเหนียวแน่น **แก่นของกิเลสฆ่ายากที่สุด** มันหลบมันซ่อน มันพลิกมันแพลง ใจเราก็คิดว่าพอหลบพอซ่อนก็นึกว่าจบแล้ว ใจคนที่อุคมิภาวะอ่อนแอ มันหลบมันซ่อนเฉยๆ นั่นนะตทังคปหานนั่นแหละ แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ มันจะไล่เข้าไปเลย มันจะสมุจเฉทปหาน มันตายต่อหน้ามันต้องเป็นความจริงใจ ถ้าความจริงมันเกิดขึ้น อันนี้เกิดขึ้นความจริง

ฉะนั้น ถ้ามันเป็นความจำ เราปฏิบัติเป็นความจำ แต่มันก็อาศัยความจำไปก่อน คนที่ภาวนาไม่เป็น เวลาคนที่ประพจน์ปฏิบัติห้วนกว่า เราปฏิบัติไปแล้วมันจะขาดตกบกพร่อง มันจะผิด ต้องมีการศึกษาก่อน ศึกษาเพื่อให้รู้แนวทาง การศึกษา คือการจำ แล้วจำมา เห็นใหม่ ที่หลวงปู่มั่นท่านบอกเลย “มหา มหาเรียนถึงมahamanะ ถ้าเวลาจะประพจน์ปฏิบัติ ให้เอาความจำนั้น เอาการศึกษานั้นใส่ในลิ้นชักสมองไว้ แล้วล็อกกุญแจมันไว้ละ อย่าให้มันออกมา แล้วเราปฏิบัติของเราไปก่อน ถ้าปฏิบัติไปพร้อมกันมันจะเตะมันจะถีบกัน ถ้าปฏิบัติพร้อมกันมันจะเป็นความจำ มันจะเป็นสัญญา มันจะเป็นภาพเชิงซ้อน มันซ้อน ขึ้นมาว่าให้เหมือนจริง แล้วเราทำแล้วเราคิดว่ามันเป็นจริง แต่มันไม่เป็นจริง ใจ มันจะเตะมันจะถีบกัน พอมันจะเตะมันจะ ถีบกัน เราปฏิบัติมันก็แสนยากอยู่แล้ว และยังให้มีอุปสรรค ขึ้นไปอีก มันยิ่งให้ยากขึ้นไปอีก”

หลวงปู่มั่นท่านถึงเมตตามาก ท่านถึงบอกว่าให้เอาความจำ เอาการศึกษาใส่ในลิ้นชักสมองไว้ก่อน แล้วล็อกกุญแจไว้อย่าให้มันออกมา เราวิเคราะห์วิจัยงานเดียว หน้าเดียว เฉพาะกิเลสอย่างเดียว ไม่เอาทฤษฎี เอาความจำ เอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาให้ค่า มาคอยส่งเสริมให้เราไขว่ไขว่ นี่ไง มันจะเตะมันจะถีบกัน

ฉะนั้น เวลาเอาจริง เอาจริง พิจารณาตามความเป็นจริงนั้น ถ้าพิจารณาความเป็นจริงนั้น เวลาเป็นความจริงแล้ว อันเดียวกัน เหมือนกัน แล้วเข้าใจลึกซึ้งมาก ฉะนั้น สิ่งที่เป็นความเข้าใจอย่างนั้นถึงบอก เวลาจะปฏิบัติถ้ามันมีสิ่งใดเกิดขึ้น ที่มันเห็นผลของการภาวนาเนี่ย วางไว้ให้หมด พุทโธอย่างเดียว หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ โดยข้อเท็จจริงเลยนะ มันจะเป็นความจริงได้ต่อเมื่อจิตสงบ มันจะเป็นความจริงได้ ต่อเมื่อจิตเป็นสมาธิ

จิตตัวเองก็ไม่ใช่สมาธิ ผลที่เกิดขึ้นกิเลสมันหลอกทั้งนั้น ไม่ใช่จิตนะ จิตเป็นจิต กิเลสเป็นกิเลส กิเลสในจิตมันหลอกทั้งนั้น พอมันหลอกทั้งนั้นขึ้นมา แล้วเราปรารถนาจะประพจน์ปฏิบัติ เราปรารถนาอยากได้ธรรม มันก็จะเอาเรื่องคุณธรรมมาหลอก ได้แล้ว ได้แล้ว เป็นแล้ว แล้วถ้ากำลังมันอ่อนแอ จบ มันทำให้ เสื่อม ทำให้ไร้ค่าเลย ทำให้ตัวเองว่าเราไม่มีวาสนา เราเป็นคนด้อยค่า เวลามันเสื่อมทั้งบวกและลบให้เราเสียหายหมด แต่ถ้าเรายังไม่มีสติปัญญาเท่าทันมันนะ หายใจเข้านึกพุท หายใจออก นึกโธ สำคัญที่สุด

ทีนี้คำถามที่ว่า “แต่เดิมเขาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วใช้ปัญญาต่อไปมันมีการพิจารณา ช่วงแรกๆ มันจะมีงานให้ทำดีมาก แล้วช่วงหลังๆ ไป มันหาสิ่งใดไม่เจอ ทำสิ่งใดไม่ได้ มันเลย “ไม่ก้าวหน้า” เพราะจิตสงบแล้ว คนเวลาเขาทำหน้าที่การงาน นะ เวลาเขาได้ผลตอบแทน เงินนะเป็นเงินสด เงินแท้ มันจะมีคุณค่า แต่ถ้ามันไปได้เงินเทียม ได้ของปลอม มันจะไร้ค่าทั้งนั้นเลย

ฉะนั้น สิ่งที่เราประพฤติปฏิบัติไป เราจะปฏิบัติด้วยความจริง ถ้าอยากได้ความจริง มาตรฐานของมันคือสัมมา-สมาธิ มาตรฐานของมันคือความสงบ ถ้ามาตรฐานของมันคือความสงบ เราหายใจเข้าลึกๆ หายใจออกลึกๆ ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แต่เดิมใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วมีงานให้ทำตลอด คือมีอารมณ์ มีความรู้สึกนึกคิดให้จับต้อง แล้วพิจารณาได้ อันนั้นมันบ้านเรายังสกปรก ถ้าบ้านเราสกปรกแล้ว เราทำความสะอาด สิ่งสกปรกนั้นเราจะทำความสะอาดไป ถ้ามันทำความสะอาดไป สะอาดไป พอมันหายสงสัยหมดแล้ว มันเหมือนกับไม่มีสิ่งใดที่จะต้องให้เราได้ทำความสะอาด มันก็เหมือนไม่มีงานทำ แต่ความจริงมี

ถ้ามีงานเราก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิไปสิ ตรีกในธรรม ตรีกในธรรม เพราะคำว่า “ตรีกในธรรม” ธรรมะขององค์สมเด็จพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้า อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดมันมีร้อยแปด ตรีกในธรรมก็จับประเด็นได้ขึ้นมา แล้วเราใช้ปัญญาใคร่ครวญตรีกในธรรม ถ้าตรีกในธรรมมันก็เป็นธรรมไง ถ้าตรีกในธรรม ตรีกในธรรมผลมันก็สงบ สงบก็พุทธโอต่อนื่องไป ต่อเนื่องพอกออกไป ก็ตรีกในธรรม ตรีกในธรรมไปเรื่อย

ตรีกในธรรม ธรรมะตรีกในธรรม เห็นไหม วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ จิตนี้เป็นนามธรรม เพียงแต่เราจะบริหารจัดการมันอย่างไร ถ้าเราบริหารจัดการมันอย่างไร การบริหารจัดการคือความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ บริหารจัดการหัวใจของเรา ถ้าบริหารจัดการของเรามันจะพัฒนาขึ้นจะดีขึ้น มันจะเป็นผลงานของเรา ถ้าเป็นผลงานของเรา เราตัวเอง ทำเพื่อให้รู้ ให้ชัดเจนใจ ความรู้ของเรามันจะเป็นปัญญาของเรา

ฉะนั้น สิ่งทีบอกว่ “แต่เดิมใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันจับต้องได้ รู้สึกว่ามันจับได้ยาก ตอนนี้นมันจับไม่ได้เลย เลยไม่มีเรื่องให้พิจารณา ไม่เหมือนช่วงแรกๆ จนทำให้ความเพียรลดลง

เรื่อยๆ เพราะไม่รู้จะทำงานอะไร จนทำให้ความเพียรลดลงเรื่อยๆ” ความเพียรลดลงเรื่อยๆ เพราะว่า ก็หายใจเข้านึกพุท หายใจออก นึกโธ นี่ชัดเจน มันจะไม่มีอะไรทำได้ยังไง เพราะเพราะถ้า จิตมันสงบแล้วนะ จิตสงบคือพุทนะ แล้วถ้าพุทนะ พุทนะคือจิตเดิมแท้ ถ้าจิตเดิมแท้ มันพิจารณาไป มันจะเป็นงานของจิต มันไม่ใช่งานของสมอง งานของวิทยาศาสตร์ งานของทางโลกไง

เราพูดประจำ “วิทยาศาสตร์แก้กิเลสไม่ได้ วิทยาศาสตร์แก้กิเลสไม่ได้” เพราะเป็นสูตรทฤษฎี แต่ถ้าความจริงเพราะกิเลสมันแ่งมันงอน กิเลสมันหลอกมันลวง เห็นไหม ถ้าเป็นปัญญา ปัญญาเกิดจากจิต ถ้ามันเข้าไปสู่จิต มันจะตามกิเลสเข้าไป ตอนนั้น ตอนนั้นต่างหาก มันถึงจะเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นมามันถึงจะมีงานทำ

คำถามบอกว่า “เขาทำๆ มาแล้วมันลดลง ความเพียร ลดลงเรื่อยๆ จนไม่มีงานทำ” งานของเราเยอะแยะ แต่เพียง แต่ว่าเราเข้าใจผิดไง เราเข้าใจผิด เราคิดว่าสิ่งที่ปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางโดยที่ไม่มีเหตุไม่มีผล หลงตาทำภาวนาของท่านไปนะ มันว่างๆ หมด ท่านบอก “ว่างหมดอย่างนี้ไม่เอา มันไม่มีเหตุไม่มีผล ต้องมีเหตุมีผล”

เวลาพระสารีบุตรไปฟังธรรมพระอัสสชิ ธรรมทั้งหลาย มาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไปละที่เหตุ นั้น เพราะมีเหตุ มีการกระทบ มันถึงเกิดผลมาตลอด มันต้องกลับไปตรงนั้น ถ้ากลับไปตรงนั้น ไปละกันที่เหตุ ไปต่อสู้อยู่ที่เหตุ เหตุและปัจจัยทำให้เกิด ทุกๆ เรื่อง แล้วเราก็หาเหตุหาปัจจัยแล้วไปลบล้างกัน ไปสะสางกันด้วยสติด้วยปัญญาของเรา อันนี้การภาวนานะ

คนเราบอกว่าไอ้โฮ! เขาไม่มีเวลาภาวนา แต่นี่บอกว่า “ความเพียรมันลดลงเรื่อยๆ ลดลงเรื่อยๆ เพราะว่ามันไม่มีงานจะทำ” เวลางานมันจะเกิดขึ้นมาเราก็ไปเข้าใจ แล้วเข้าใจว่าสิ่งที่ทำไปแล้วมันจะเป็นวัตถุไฉ เป็นเอกสาร เอกสารเสร็จแล้วก็ใส่ แฟ้มไว้ แต่เอกสารนั้นมันก็นั่งอยู่ในแฟ้มนั่นแหละ แต่ความรู้สึก เรามันสุขมันทุกข์ นามธรรมมันเกิดดับตลอดเวลา มันเกิดขึ้นมามันก็ดีขึ้น เวลามันดับไปแล้วเดี๋ยวมันก็เกิดอีก มันเกิดดับ เกิดดับอยู่อย่างนั้น มันไม่จบไม่สิ้นหรอก ถ้ามันยังไม่ได้ชำระล้างกิเลส

ฉะนั้น ถ้ามันยังไม่ชำระล้างกิเลส เราก็มีสติปัญญามากขึ้น ไตร่ตรองมากขึ้น ทำให้มันละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น ตามมันเข้าไปเรื่อยๆ กิเลสต้องตามเข้าไปเรื่อยๆ จนมันไปจนมุม แล้วต่อสู้กัน พิจารณากันจนถึงที่สุด นั่นนะงานถึงจะจบ ถ้ายังไม่ถึง อย่างนั้นยังไม่จบ งานไม่มีวันจบ ยังมีอยู่ต่อเนื่องไป ยังไม่มีวันจบวันสิ้น นี่พูดถึงการภาวนาต่อเนื่องไปนะ จบ

ถาม : เรื่อง “ไม่หลงสู่ความว่าง”

กราบเท้าหลวงพ่อ

ตั้งแต่รู้จักหลวงพ่อทางเว็บไซต์ ผมก็ปฏิบัติบูชา ภาวนาทุกวันต่อเนื่องมาหลายปี โดยใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ในช่วงแรกๆ พบว่าการพิจารณามันซ้ำและจิตซัดไม่ลงลึกต่างจากช่วงปีแรกๆ ที่เวลาพิจารณามันจะสนุกและเจอความรู้สึกที่ลึกซึ้ง หรือสิ่งแปลก ใหม่เสมอ สามารถวกกลับไปอยู่ในความว่างตัวตนได้บ่อยๆ ตอนนั้นก็เลยลองกลับมาพุทโธช่วย แต่ก็กลับมาติดหลับอีก

รบกวนหลวงพ่อบอกให้ดูบายด้วยครับ

ตอบ : นี่พูดถึงว่าการภาวนาอย่างต่อเนื่องนะ เขาก็ภาวนามาหลายปี ถ้าภาวนามาหลายปี การใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ช่วงหลังๆ พบว่าการพิจารณามันซ้ำซากและจิตซัด การซ้ำซากและจิตซัดมันแบบว่ามันคุ้นชินไป พอมันคุ้นชิน เวลาหลวงตาท่านสอน สอนพวกนี้ใจสอนพวกเรานี้แหละ บอกเวลาเราภาวนากัน เวลาใช้ดูบายซ้ำซาก ซ้ำซาก ท่านบอกเลย เวลาปฏิบัติใจอย่างกับหมาตาย ใจอย่างกับหมาตาย เวลามันซ้ำซาก ใจอย่างกับหมาตายมันจิตมันซัด เวลามันจิตมันซัด หมามันตายแล้ว หมาตายคือซากหมาที่มันตายแล้วมันไม่มีชีวิต มันนอนอยู่นั่นมันอยู่เฉยๆ ของมัน แมลงวันตอมอย่างเดียวเท่านั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาภาวนาขึ้นไป ใจอย่างกับหมาตาย ทำซ้ำทำซาก มันต้องมีดูบายพลิกแพลงไป ถ้าดูบายพลิกแพลงเราก็ไม่กลัวพลิกแพลง แล้วถ้าพลิกแพลงควรที่จะเป็นดูบายธรรมพลิกแพลง มันกลายกลับเป็นกิเลสพลิกแพลง กิเลสมันก็สร้างเรื่องให้ กิเลสมันก็พยายามหลอกลวงเรา เราก็ไปตามมันหมดเลย ควรจะเป็นธรรมะพลิกแพลง ความเพียรเราพลิกแพลง

พลิกแพลง เป็นอุบาย เพื่อพลิกแพลงให้กิเลสมันตามไม่ทัน ใ้มันกลับไปทำซ้ำซาก ซ้ำซากจนมัน จืดชืด

เวลามันจืดชืดนะ ถ้ามันจืดชืด ความจืดชืด หนึ่งเวลาคนที่พุทโธๆ สัทธาจริต สัทธาจริต คนเวลาหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธต้องมีศรัทธา มีความมั่นคงนะ มันถึงจะหายใจเข้า นึกพุท หายใจออกนึกโธอยู่อย่างนั้นได้ แต่ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ เป็นพวกพุทธิปัญญาคือพวก ปัญญาชน พุทโธมันไม่มีเหตุมีผล พุทโธมันจืดมันชืด พุทโธมันจะมีค่าอย่างไร

พุทโธคือพุทธะ พุทโธนี้สุดยอด นี่พุทโธสุดยอด คนที่ทำพุทโธได้มันต้องมี ศรัทธา ความมั่นคง ศรัทธามั่นคง คือศรัทธาในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศรัทธาในพระพุทฺธ ศรัทธาในพระธรรม ศรัทธาในพระสงฆ์ ความมั่นคงในรัตนตรัย แล้วหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ เขาเรียกสัทธาจริต คนที่สัทธาจริตเขาจะ มั่นคงของเขา

พุทฺธจริต พุทฺธจริต ใ้พวกปัญญามาก พุทโธไม่มีเหตุ พุทโธไม่มีผล อะไรก็ไม่มี เหตุไม่มีผล พยายามจะหาเหตุผล หาเหตุผลมันจะใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้เป็น ปัญญาอบรมสมาธิ เพราะมันเป็นปัญญาของกิเลส ปัญญาของตัวตนของเราไง เพราะ เราสำคัญว่าเราฉลาด เรามีปัญญามาก เราคิดได้เก่ง มันคิดมาจากตัวตนของเรา คิด มาจากภพ คิดมาจากอวิชชาทั้งนั้น แบบว่ามันคิดอวิชชา

แต่ถ้ามันมีสติปัญญา ในเมื่อจะคิดอวิชชาก็มีสติปัญญาเท่าทันไป พอมันคิดไป แล้วมันจบไง เพราะความคิด คิดจนรอบ แล้วนะ มันว่างเปล่า คิดสุข สุขก็อารมณ์เท่า นั้นเอง คิด ทุกข์ ก็ทุกข์เกือบเป็นเกือบตาย มันว่างเปล่าทั้งนั้น ถ้ามันใช้ปัญญาไล่ตาม ไปแล้วมันเกิดขึ้นมาจากแรงกระตุ้น พลังงาน พลังงานทำให้เกิด พอคิดจบแล้ว คิดจบ แล้วผลของมันคืออะไร ผลของมันคือสุขและทุกข์ไง มโนกรรม คือการกระทำของจิต จิตมันคิดก็มโนกรรม แล้วถ้ามโนกรรมๆ นะ ย้ำคิดย้ำทำ มโนกรรมไง ถ้ามันกรรมดีๆ

นี่พูดถึงว่าสิ่งที่ว่ามันจืดชืด ถ้ามันจืดชืดนะ มันจืดชืดเพราะว่ามันซ้ำรอยเก่า ซ้ำรอยเก่า แต่ถ้ามันมีอุบายปั้มันไม่จืดชืด เวลาพระเราปฏิบัติ เวลาเขาบอกใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เขาคิด ไปเรื่อย คิดไปจนงูชาสั้น คิดไปจนตั้งแต่เด็ก เวลาคิดไป แล้วคนที่ภาวนานะ เวลาคนมาฝึกหัด ภาวนา ก็พยายามจะไม่คลุกคลีใช้ไหม แต่เวลาภาวนาไปมันก็จะพุทโธไปเรื่อยๆ ความคิดเดิมๆ จะผุดขึ้นมาทั้งนั้น

เวลาถ้าจิตมันจะสงบนะ มันจะรื้อค้นให้หัวใจว่าง แต่หัวใจของเรามันมีประสบการณ์ของมัน เวลาเราคิดเรื่องเด็กๆ เราย้อนไปตั้งแต่เด็กทำอะไร แล้วชาติที่แล้วละ แล้วชาติหน้านั้นละ แล้วชาติหน้านั้นกับชาติที่แล้วมันคืออะไร **อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญานํ** เห็นไหม มันอยู่ในปฏิสนธิจิต แต่เวลาเราเกิดมาแล้วเรามีสถานะเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์มีกายกับใจ มีภพ ถ้ามันคิดได้มันคิดตั้งแต่ภพชาตินี้ไง

ภพชาตินี้มันรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน ชันธ ๕ มีธาตุ ๔ และชันธ ๕ ธาตุ ๔ และชันธ ๕ ถ้าในปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์เราก็คิดได้แค่เด็ก แต่ถ้าจิตจริง ๆ เวลาจิตสงบแล้วบุพเพนิวาสานุสติญาณ มันย้อนไปเลย ถ้ามันย้อนไปเลย เห็นไหม ถ้ามันไปเห็นอย่างนั้นแล้วมันก็ไม่จี๊ดช๊ิตใจ

แต่ถ้าเขาว่า “มันจี๊ดช๊ิต มันไม่เหมือนช่วงปีแรกๆ ที่พิจารณาสนุก” ช่วงแรกๆ เพราะว่าเราเริ่มทำงานใหม่ มันก็เป็นอุบายใหม่ มันไม่เหมือนกับซากหมาตาย ไข่ที่ว่าถ้ามันยังคิดเป็นทำเป็น มันก็สนุกสนานของมัน ถ้าสนุกสนานของมัน มันเจออะไรลึกซึ้งแปลกใหม่เสมอๆ ถ้าทำอีกมันอันเดียวกัน แล้วไม่ใช่ ลึกซึ้งอย่างนี้นะ บุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ ก็ลึกซึ้งแบบคู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ ลึกซึ้งกว่ายิ่งคู่ที่ ๓ มหาสติ มหาปัญญา ลึกซึ้งกว่า แล้วคู่ที่ ๔ กายนอก กายใน กายในกาย เพราะอะไร การพิจารณากาย คู่ที่ ๑ ไสดาบัน คู่ที่ ๒ สกิทาคามีก็พิจารณากาย คู่ที่ ๓ อนาคามีก็พิจารณากาย คู่ที่ ๔ พิจารณา พิจารณาจิตแท้ๆ เลย พิจารณากาย กายที่ละเอียดลึกซึ้งไป

เวลาพิจารณาไป กายนอก กายใน กายในกาย เพราะพิจารณากายเหมือนกัน ถ้าพิจารณากายไปแล้วมันจบ แล้วต่อไปพิจารณาอะไร พิจารณากายชั้นหนึ่งมันมีโรคภัยไข้เจ็บระดับหนึ่ง เวลาพิจารณากายไปแล้วมันสำรวจโรคภัยไข้เจ็บนั่นออกไปหมดแล้ว กายก็อยู่อย่างนั้นนะ แต่กายอย่างนั้น กายชั้นนี้มันหมดสิ้นไป กายชั้นต่อไป เห็นไหม โรคชนิดใหม่ โรคที่ลึกซึ้งกว่า มันก็อาศัยร่างกายนั้นเกาะกินเหมือนกัน ถ้าเห็นกายได้ตาม ความเป็นจริงก็พิจารณากายอันนั้น มันก็สำรวจโรคอันนั้นออกไป มันคู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ ก็พิจารณากายอีก แต่กายนี้เป็นกามราคะ ปฏิฆะเลย แต่ถ้าพิจารณาไปแล้วเป็นมหาสติ มหาปัญญา พิจารณาเข้าไปพิจารณาไปซ้ำ

นี่บอกว่า “ถ้าพิจารณาแล้วมันจี๊ดซี้ด พิจารณาแล้วมันซ้ำซ้อน พิจารณาแล้วมันไม่มีสิ่งใดแปลกใหม่ ไม่มีสิ่งใดแปลกใหม่” เพราะกิเลสมันหลอก เพราะว่าภาษาเรานะ การภาวนาเห็นใหม่ ในเรื่องของประชาธิปไตย สิทธิความเป็นมนุษย์เสมอภาค กัน เวลาเสมอภาคกัน กฎหมายบอกว่าทุกคนเท่ากันในทางกฎหมาย นี่พอเราเกิดเป็นมนุษย์ เราก็คิดว่าทุกคนคิดเหมือนกัน ใจ การภาวนาทุกคนก็ต้องเห็นเหมือนกันใจ ประชาธิปไตยใจ แต่ในทางปฏิบัติไม่ใช่ ในทางปฏิบัติมันเป็นอุดมการณ์ เป็นหัวใจที่เห็น เป็นอำนาจวาสนาของตน ถ้าอำนาจวาสนาของตนนะ มันก็ซูดเข้าไปในใจของตนนั่นแหละ ถ้ามันซูดเข้าไปในใจของตน มันก็จะไปเห็นกิเลสของตน แล้วกิเลสของแต่ละบุคคล มันก็เป็นของบุคคลคนนั้น

นี่ย้อนไปมันก็อยู่ที่วาสนาแล้ว ถ้าอยู่ที่วาสนานะ มันจะมีสติมีปัญญาการกระทำนั้นเข้าไป ถ้าการกระทำนั้นเข้าไป ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาะ มันก็ย้อนกลับมา ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เวลาพระสารีบุตรไปเฝ้าพระอัสสชิ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมา- สัมพุทธเจ้าตั้งอัครสาวกเบื้องซ้าย เบื้องขวา นั่นก็เป็นเพราะ ของเขา เขาสร้างเหตุของเขามา พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ สร้างเหตุของเขามา อริยฐานว่า “ขอให้ได้เป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย และเบื้องขวา” เขาต้องสร้างบุญกุศลของเขาเต็มเปี่ยมแล้ว เขาถึงได้ผลตอบแทนของเขา นั่นเป็นเพราะเหตุของเขา

นี่ก็เหมือนกัน เวลาภาวนาไป ภาวนาไป แต่ละจิตแต่ละดวงใจ สิ่งที่ว่ามันไม่จี๊ดซี้ดมันมีงานทำของมัน มันมีการมูมานะของมัน ก็วาสนาของเขา เขาสร้างของเขามา เพราะเขาสร้างของเขามา เขาถึงมีเข็มมุง เขามีเข็มทิศ เขามีสิ่งความจงใจ เขาถึงมีความลึกซึ้งซูดค้นเข้าไปถึงจิตใจของเขา แล้วก็ทำต่อเนื่องของ เขา จนได้ผลตอบแทนของเขา ถ้าเรามีวาสนาของเราระดับนี้ เราจะมีความมุงมั่นของเราอย่างนี้ เราก็พยายามของเรา เห็นไหม บุคคลจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ทำ สิ่งที่ว่า “ทำไมเดี๋ยวนี้มันเป็นอย่างนี้ ตั้งแต่รู้จักหลวงพ่อกันมา ปฏิบัติมาหลายปี โดยใช้ปัญญาอบรมสมาธิ” อันนั้นมันก็เป็นวาสนาของคนใจ วาสนาของคนว่าใครทำเท่าไรก็ได้ผลตอบแทนเท่านั้น แล้วใครทำเท่าไรแล้วถ้ามีสติมีปัญญามากกว่า ผลตอบแทนมันก็ต้องลึกซึ้งกว่า กว้างขวางกว่า เข้าไปถึงหัวใจได้ดีกว่า แต่ถ้าคนที่สติปัญญาน้อยแล้ว

อำนาจวาสนาของคนมีเท่านั้น มันพยายามชวนชวายเป็นแล้วมันเข้าไปไม่ได้ แล้วใครจะทำให้ได้ละ มันก็เป็นวาสนาของคนใช่ไหม

ถ้าเป็นวาสนาของคนแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านสอนว่า **“คนจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร”** ถ้าเรามีอำนาจวาสนาระดับนี้ เราก็พยายามทำของเราเพื่อเพิ่มพูนอำนาจวาสนาของเรา ถ้าเพิ่มพูนอำนาจวาสนาของเรา ถ้าเรามีเป้าหมาย มีความเป็นจริงของเรา แล้วเราทำของเราจริงๆ เราถึงบอกแนะนำประจำว่า **“ให้ปฏิบัติถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ปฏิบัติถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยายามชวนชวายุที่สุด ทำให้ถึงที่สุด มีเป้าหมายให้ลึกซึ้งที่สุด มันจะได้เท่าใดก็เท่านั้น”**

แต่ถ้าบอกว่าถ้าเป็นอย่างนั้นมันจะเป็นอย่างนั้น มันจะ ทำให้เราแบบอะไรนะ รู้จิตก่อน รู้ผลตอบแทนก่อน แล้วพยายามเอาแต่ผลตอบแทนนั้น แต่! แต่ความเพียรเราไม่ถึง ไม่ได้แค่นั้น มันจะติดขัดกันอยู่อย่างนี้ ฉะนั้น ประพฤติปฏิบัติ ปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วปฏิบัติบูชาโดยความเป็นธรรมนะ โดยความตั้งใจจริงของเราละ ถ้ามันเป็นจริงอันนั้นจะเป็นมรรคเป็นผลของเรา ถ้าเป็นมรรคเป็นผลของเรา จบเลย สิ่งที่สูงส่ง สิ่งที่มีสิ่งใดเกิดขึ้น ขวาง มันจบ จบเพราะ อะไร จบเพราะความจริงอันนั้น

ฉะนั้น เขาบอกว่า “ตอนนี้เลยกลับมาพุทโธช่วย แต่กลับ มาติดที่หลับ” กลับมาพุทโธช่วย ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้ว ถ้าจิตมันสงบแล้วเราพุทโธต่อเนื่องไป ถ้าติดที่มันหลับเราก็ต้องแก้ไข เวลาติดที่มันหลับ เราก็เดินจงกรมซะ ติดที่มันหลับก็มาอดนอนผ่อนอาหารซะ อดนอนผ่อนอาหาร ถ้ามันหิวมันกระหาย มันจะหลับให้มันหลับไป ส่วนใหญ่แล้วถ้ามันหิวมันกระหายนะ ท้องร้องจ๊อกๆ หลับไม่ลงหรอก ถ้ามันหลับไม่ได้เราภาวนาต่อเนื่องไป เพราะเพราะผลตอบแทนจากคุณธรรมนั้นสูงส่งยิ่งใหญ่ จิตนี้ไม่เวียนวายตายเกิดในวัฏฏะนะ

จิตที่เวียนวายตายเกิดในวัฏฏะด้วยผลบุญผลกรรม เราเกิดมาเราก็เป็นเด็กน้อย จะต้องเติบโตขึ้นมาจนชราคร่ำคร่าแล้วก็ตายไป แล้วก็ไปเกิดใหม่ มันก็เวียนอยู่อย่างนี้ เวียนอยู่อย่างนี้ ด้วยอะไร ด้วยผลบุญผลกรรม ถ้าได้สร้างคุณงามความดีมา ชีวิตเราก็ราบรื่น ถ้ามันมีบาปกรรมมา เราก็ทุกข์จนเข็ญใจ มันก็เวียน เวียนอยู่อย่างนี้

แต่ถ้าเราทำความจริงของเรา เห็นไหม สิ่งที่มีคุณค่า คุณค่ามันยิ่งใหญ่อย่างนั้น ถ้ากลับมาที่จิตหลับ เราจะบอกคำว่า “จิตหลับ” ถ้ามันลงทุนลงแรงไป ทุกคนบอกโอ้โฮ! มันแบบว่ามันทุ่มเทเกินไป แต่ถ้าเป็นนักปฏิบัติด้วยกันนะ ผลที่มันจะได้มัน มีค่ามหาศาล แต่ถ้าไม่ปฏิบัติ เราคิดว่ามันจะเป็นความทุกข์ ความยาก แต่ชีวิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันทุกข์ยากมากกว่า แล้วมันทุกข์ยากแบบว่าไม่มีต้นไม่มีปลาย มันทุกข์ ซ้ำซ้อน มันทุกข์ยาก ทุกข์แล้วทุกข์เล่า ทุกข์เดิมๆ ทุกข์อันเก่าอันนั้นนะ แต่ต้องทุกข์ตลอดไป เพราะเพราะยังมีชีวิต แต่ถ้าประพจน์ปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้ว จบ มันไม่มาเกิดอีก ไม่มาทำอีก ฉะนั้น ถ้าคิดได้อย่างนี้แล้ว ใจที่บอกว่าเวลาอดนอนผอนอาหารมันเป็นงานวิกฤตเกินไป งานที่รุนแรงเกินไป เราทำไม่ได้ มันจะแบบว่าไม่มาก็ดีขวางเราได้อีกเลย ถ้ามันเป็นอย่างนั้นนะ

ฉะนั้น เวลาปฏิบัติ ฉะนั้น เขาบอกว่าเขาปฏิบัติมาหลายปี ถ้าเป็นผลในโลก ถ้าปฏิบัติมาหลายปีก็คิดว่าทำมามาก แต่ถ้า เป็นในธรรมนะ พระพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านทำมาก็ภพก็ชาติ เป็นอสงไขย อสงไขย นั้นจนบุญบารมีเต็มแล้วถึงได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะก็อำนาจวาสนาของเขาเต็มแล้ว เขาถึงได้มา เกิด แล้วมาประพจน์ปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ เป็นพระอัครสาวก เป็องซ้ายและเป็องขวา

ครูบาอาจารย์ของเราท่านประพจน์ปฏิบัติของท่านมา แล้วถ้าท่านมีवासนาท่านก็จะประพจน์ปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาไม่พอ ท่านก็พยายามประพจน์ปฏิบัติของท่าน ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิที่มีสติปัญญารู้เท่ากิเลสของตน ท่านก็จะปฏิบัติเพื่อเพิ่มอำนาจวาสนาบารมีของท่าน ให้ภพชาติสิ้นเข้ามา ให้การปฏิบัติข้างหน้าถึงที่สุดแห่งทุกข์

แต่ถ้าเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด ก็หลอกลวงตัวเอง หลอกลวงตัวเองในการประพจน์ปฏิบัติ แล้วก็หลอกลวงสังคม มันหลอกลวงสังคมมันก็เป็นบาปกรรมทั้งนั้น กรรมจำแนกสัตว์ ให้เกิดต่างๆ กัน การกระทำของเขาจะเป็นผลบุญของเขา จะเป็นบาปกรรมติดตัวเขาไป โดยเจตนาดีหรือชั่วก็แล้วแต่ ผลการกระทำนั้นมันจะติดหัวใจนั้นไป มันจะเป็นเวรกรรมของ จิตนั้นไป

ฉะนั้น เวลาใครประพจน์ปฏิบัติ นั้นเป็นกรรมของสัตว์ นั้นเป็นเรื่องของเขา หลวงตาท่านสอนว่า ใครจะดี ใครจะชั่ว เรื่องของเขา เราจะทำคุณงามความดี ถ้ามี

สติสัมปชัญญะพร้อม แล้ว ถ้ามันผิดพลาดไป ระลึกได้ เราก็จะแก้ไข เราจะทำ คุณงาม
ความดีเพื่อหัวใจของเรา เอวัง